

Şehrin

KONYA **Yenigün** GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

Maafızası

CİLT: 2 • SAYI: 9

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

3 NİSAN 2020 CUMA

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

BİLGİ MERKEZİ KÜTÜPHANELERİMİZ

YAZMAK VE OKUMAK

30 Mart Pazartesi günü başlayıp 5 Nisan Pazar günü bitecek olan Kütüphaneler Haftası kutlamaları bu yıl Korona Virüsü sebebiyle yapılamadı. Yapılamadı derken kastım, kitap Fuarları düzenlenemedi, yazarlar okuyucuları ile imza günlerinde buluşamadı, kütüphaneler kapılarını sonuna kadar okuyucuya açıp okuyucu- kitap buluşmasını sağlayamadı.

Kütüphaneler, içlerinde barındıkları kitaplar, kitap sayıları, kütüphane binalarının sayısı, bunların hizmet kalitesi ve buradan faydalanan okuyucu sayısı ile bir toplumun kültür seviyesine ayna tutan kurumlardır.

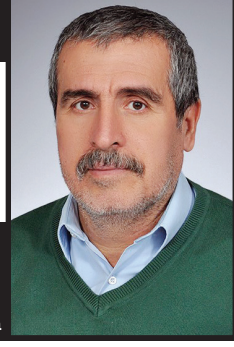
İnsanlık tarihini, teknolojik gelişmeleri, bilimde meydana gelen ilerlemeleri, milli tarihimizi, geçmişimizi ve bu günümüzü kitaplardan öğreniriz.

Yazılan her satır yazı tarihe not düşmek demektir. Bunu kalıcı kılmak, geleceğe taşımak da kütüphanelerin görevidir.

Yazı icat olalı beri bazı insanlar yazma ihtiyacı duymuşlardır. Bu yazma ihtiyaçlarını kayalar üzerinde, kil tabletlerde, parşömenlerde, deriler üzerinde son olarak da yine insanlar tarafından icat edilen kâğıtlar üzerinde gidermişlerdir.

İnsanlar gördüklerini, denediklerini ve bildiklerini yazıya dökmüşler geleceğe ışık olabilmek kaygısı ile. Birileri de çıkıp bu yazılanları bir araya toplayıp meraklılarının hizmetine sunmayı düşünmüş ve kitapların toplandığı bu yere de kütüphane demiş!

Bu gün ister kayalara kazılsın, ister taşlara veya kil tabletlere yazılsın ulaşılabilen her yazılmış eser kitaplar halinde basılmış ve meraklısının hizmetine sunulmuş kü-

**SADIK
GÖKÇE**

sadikgokce@hotmail.com

tüphane denilen bilgi hanelerde.

Bizler kütüphanelere giderek bilmediklerimizi öğreniyoruz. Yaşamadığımızı, görmediğimizi ve duymadığımızı sanki oradaymış gibi öğreniyor, başkalarına aktarıyoruz.

Ya da bildiğimiz ama iyice hatırlayamadıklarımızı hafızalarımızda tazeliyoruz. Yine o günleri hatırlıyoruz. O anda dikkat etmediğimiz detayların farkına varıyoruz. Kendi yaşadığımız anı bir başkasından daha detaylı dinliyor, yeniden öğreniyoruz.

Mesela Orhun abideleri...

Bu yazılar bir kaya üzerine kazınmasa idi belki de bu gün Bilge Kağan'dan, Kültigin'den, Tonyukuk'tan haberimiz olmayacaktı. Bu Bengü Taşlar olmasa idi "Ey Türk titre ve kendine dön!" sözünü duymamış olacaktık. Yüzlerce yıl önce söylenmiş bu söz ile yüz yıl önce söylenen "Ne mutlu Türküm diyene!" sözünü karşılaştırma imkânı bulamayacaktık.

Belki sözlü kültür ile birçok şeyi geleceğe aktaracaktık ama...

Bu amanın cevabını sizlere bırakıyorum. Yazının altını "ama"dan sonra siz doldurun. Ancak "söz uçar, yazı kalır" atalar sözünü unutmayın.

Sevgi ve muhabbetle bol okumalar diliyorum.

İÇİNDEKİLER

• YAZMAK VE OKUMAK

SADIK GÖKÇE

• MEVLÂNÂ'DAN KİTAPLA

İLGİLİ BEYİTLER

PROF.DR. AHMET SEVGİ

• KONYA MİLLÎ KÜTÜPHANESİNE

YAPILAN YARDIMLAR

MUSTAFA ÖZCAN

• HER KÖYE BİR KÜTÜPHANE

FATMA TUTAK

• ŞEHRİN AYNASI:

KONYA YAZMA ESERLER BÖLGE

MÜDÜRLÜĞÜ

ZEKİYE BOZGÖZ

• KİTAP OKUMAK, HAYATI

OKUMAK

ANUŞ GÖKÇE

• KONYALI GÖRDÜN MÜ GOLÜ?

MUSTAFA GÜDEN

MEVLÂNÂ'DAN KİTAPLA İLGİLİ BEYİTLER

Hz. Mevlânâ, "Mesnevî"de kitapla ilgili olarak şunları söyler:

Gerçi maksûd ez-kitâb ân fen buved

Ger tu-eş bâliş küñî hem mîşevved

Lîk ez-û maksûd in bâliş nebûd

İlm bûd u dâniş u irşâd u sûd. (Bkz. İsmail

Rusûhî: Şerh-i Mesnevî, c. 3, s. 495-496)

(Gerçi kitaptan maksat, içindeki fendir ama sen onu yastık da yapabilirsin. Fakat ondan [kitap] maksat yastık olması değil, bilgi, irfan, irşat ve faydadır.)

Aslında Mevlânâ, bunları başka bir bağlamda söylemiştir. Birazdan o konuya da temas edeceğiz. Ancak bu ifadeler, bağlamından bağımsız olarak da değerlendirilebilir. . .

Sanırım sizler de duymuşsunuzdur, haccı giden vatandaşlarımız, Arapların Kâbe'de Kur'ân okuduklarını, sonra da Kur'ân-ı Kerîm'i başlarının altına yastık yaparak uyuduklarını anlatırlar. Mevlânâ'nın yukarıdaki sözleri bana öncelikle bu durumu hatırlattı.

Sadece Araplar değil, bütün İslâm âlemi Kur'ân-ı Kerîm'i maksadına uygun okumuyorlar. Arapların onu Kâbe'de başlarının altına koyup uyumalarıyla bizim, yatak odalarımızda yüksek bir yere asıp uyumamız arasında bence çok fazla da bir fark yoktur.

Kur'ân-ı Kerîm öncelikle ibadet maksadıyla değil, içindeki hükümlerin öğrenilerek sosyal hayatta uygulanıp yaşanması için okunmalıdır. Nitekim Abdullah İbn Mesut da: "**Kur'ân, hü-**

**PROF. DR
AHMET
SEVGİ**

kümleri uygulansın diye indirildi ama insanlar sadece tilavetini ibadet edindiler" buyurur.

Bu konuda İmâm-ı Gazâlî de şöyle der:

"Kur'ân okumaktan maksat, onun âyetleri üzerinde düşündürmektir. Bunun için Kur'ân'ı ağır ağır okumak sünnettir."

Peki, biz ne yapıyoruz?

Bizim ne yaptığımızı, Kur'ân-ı Kerîm'i hangi maksatla okuduğumuzu anlamak için etrafımızda Kur'ân okuyanlara şöyle bir bakmamız sanırım yeterli olacaktır:

1-Hergün elinde Kur'ân, camiye (Kur'ân Kursu'na) giden teyzeler.

2-Camilerde namaz vaktinden önce gelip Kur'ân okuyan hacı amcalar.

3-Ramazanda genç-yaşlı mukabele dinleme seferberliği.

4-Hastahanelerde, hasta odalarında elinde Kur'ân, "**Yasin**" okuyan hasta yakınları.

5-Özellikle Kurban ve Ramazan bayramlarında mezarlıklarda Kur'ân okuyan insanlar.

Bütün bunlar bizim toplum olarak Kur'ân'ı anlamak için değil, ibadet/sevap için okuduğumuzu gösteren hareketler değil midir?

Oysa Mehmet Akif'in "Safahat" ta çok güzel dile getirdiği üzere Kur'an; mânâsından habersiz, yüzünden okunmak yahut fal bakmak için inmemiştir:

"Lafzı muhkem yalnız, anlaşlan, Kur'an'ın.
Çünkü kaydında değil, hiçbirimiz mânânın.
Ya açar Nazm-ı Celîlin, bakınız yapırağın;
Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağın.
İnmemiştir Hele Kur'an, bunu hahakkıyla bilin,
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için."

Mevlânâ, "Mesnevî" den aldığımız yukarıdaki beyitlerin bir öncesinde şöyle der:

**"Mâ-halaktü'l-cinne ve'l-inse be-hân
Cüz ibâdet nîst maksûd ez cihân."**

(Ben, insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım" âyetini oku. Âlemin yaratılmasındaki maksat, ibadetten başka bir şey değildir.)

Beyitte iktibas edilen âyetin devamı "illâ li-ya'büdûn" dur ki müfessirler bu "li-ya'büdûn" kelimesini "li-ya'rîfûn" ve "li-yuvahhidûn" olarak tefsir etmişlerdir. Yani ibadetten maksat **tevhit** ve **marifettir**. Dolayısıyla anlamadan, **"atalarımızdan böyle gördük"** diyerek cahilce yapılan ibadetler sahih değildir. Nitekim İsmail Ankaravî de söz konusu beyti bu istikamette şerh etmiştir:

"Sûre-i Zâriyât" da olan âyet-i kerimeye işaret

buyururlar. Kâle'llâhü Teâlâ: **Ve mâ halaktü'l-cinne ve'l-inse illâ li-ya'büdûn**. Yani ben cin ve insi halk eylemedim illâ bana ibadet eylemelerinden ötürü. Bazılar **ya'rîfûn** ve bazılar **yuvahhidûn** ile tefsir eylemelerinde nükte marifetsiz ve tevhidsiz ibâdet-i sahilha olmaz. Ve sizin cehlile olan ibâdetiniz kabul mertebesin bulmaz. Ve ibâdetden maksûd tevhit ve marifettir. Ve marifet-i Rab ibâdeti müstelzim olur demeği işâr kılır." (Bkz. İsmail Rusûhî: Şerh-i Mesnevî, c. 3, s. 495)

Hız. Mevlânâ, yukarıda zikrettiğimiz beyitleri her ne kadar insanların ibadet etmek için yaratıldığını anlatmak için söylemişse de o, zımnen kitaptan maksadın -hangi kitap olursa olsun- içinde anlatılanların okunup anlaşılması olduğunu söylüyor ki el-hak doğrudur. Bu noktadan hareketle biz de diyoruz ki mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim'i okumaktan maksat, içinde yazılanları anlamak ve günlük hayatta uygulamaktır. Anlamadan, sadece ibadet maksadıyla Kur'an okumak -Allah bilir ama- bize fazla bir şey kazandırmayacaktır.

Demem o ki insanlık bütün gelişmeleri kitaba borçludur. Kitaptan maksat da içindekileri okuyup anlamak ve sosyal hayatta uygulamaktır. Okumuş olmak için okumanın bence ne dünyaya bir faydası vardır, ne de âhirete...

**'Tiryaki Sözleri'nin
GÖLGESİNDE**

**Ahmet
Sevgi**

انسان كندی موقعینی دوستلرینك كوستردیکلری
نقطه ایله دشمنلرینك كوستردیکى نقطه آراسنده آر امالیدر.

İnsan kendi mevkiini dostlarının gösterdikleri
nokta ile düşmanlarının gösterdiği nokta arasında aramalıdır.
(C. Şahabeddin)

KENDİ DEĞERİMİZ

İnsanoğlu kendi değerini merak ederse,
Ortasıdır, dostlarıyla düşmanları ne derse.
(Ahmet Sevgi)

KONYA MİLLÎ KÜTÜPHANESİNE YAPILAN YARDIMLAR

GİRİŞ

Bugün Millî Kütüphane denilince Ankara'daki Millî Kütüphane akla gelmektedir. Oysa Konya'da o kütüphaneden çok daha eski bir başka millî kütüphane vardı. O da "Konya Millî Kütüphanesi" idi. Bu kütüphanenin varlığı, Konya'da millî bilincin kuvvetli bir şekilde daha I. Dünya Savaşı yıllarında uyandığının en büyük delilidir. Peki, bu kütüphane nasıl kurulmuştur? Kurulmasına kimler öncülük etmiştir? Bu kütüphanenin kendine özgü bir yönetmeliği var mıdır? Kütüphaneye ne gibi yardımlar yapılmıştır? Bu kütüphaneden ve ona yapılan bağışlardan bahsetmeden önce Türk Sözü hakkında kısaca bilgi vermek gerekmektedir.

Babalık gazetesinin uzun yayın hayatını inceleyenler "Türk Sözü" adını aldığı bir dönemle karşılaşacaklardır. Bu dönem 11 Haziran 1917 tarihinde başlamıştır. Başka bir ifade ile Babalık gazetesinin yayınlanmasının yedinci yılında bu ad değişikliği yaşanmıştır. Vali Muammer Bey'in Konya'daki görev süresi bitip Sivas'a naklinin gerçekleşmesi üzerine de sona ermiştir. İsim değişikliği Vali Muammer Bey'in tavsiyesiyle gerçekleşmiştir. Gazetenin adındaki bu değişiklik, önce edebiyat sahasında başlayan Türkçülük fikrinin Türk siyasetine de taşındığı ve ona yön verdiği bir dönemde gerçekleşmiştir. Türk Sözü'nün 11 Haziran 1917 tarihli ilk sayısında "Mesleğimiz" başlıklı yazıda, bu isim değişikliğinin gerekçesi anlatılmıştır. 1918 yılı Kasım'ında gazete tekrar "Babalık" adını kullanmaya başlamıştır.

Türk Sözü'nde dönemin güçlü kalemlerinin yazıları vardır: Bunlar arasında Mehmet Muhlis'i (Koner), Mithat Şakir Altan'ı, Namdar Rahmi'yi (Karatay), Mümtaz Bahri'yi (Koru), Naim Hazım'ı (Onat) ilk sıraya koymak gerekir. Konya'nın eski eserleriyle ilgili yazıları kaleme alan Hamdizade Abdülkadir'i (Erdoğan) de bu grupta anmak yerinde olacaktır. İstanbul muhabiri Mehmet Halit'i, Seydişehirli Zeki'yi, sağlık konularında aydınlatıcı yazılarıyla dikkati çeken Dr. Ali İsmail'i, Edip Raşit'i (Usman), Süleyman Necati'yi, Osman Nuri Beyi, Ahmet Nail'i, Pozantılı Saim'i, Eflatun Cem'i

MUSTAFA ÖZCAN

(Güney), Konya Evkaf Eski Müdürlü Cemal Beyi, Maliye Müfettişi Ali Hikmet Nahit Beyi, Konyalı Hayri'yi de bunlara eklersek, yazar kadrosunun ne kadar zengin ve geniş olduğu anlaşılır.

Türk Sözü'nün içeriğinde şehir haberleri, vilâyet haberleri, iktisadî yazılar, maarif ilân ve haberleri, haricî haberler, ayrı ayrı sütunlarda toplamışlardır. Gazetede zaman zaman ziraat haberleri de çıkmıştır. Yukarıda isimlerini verdiğimiz yazarların bir kısmı da "Açık Yazılar", "Baş Makaleler", iç sayfadaki "Türklük Etrafında" genel başlığı altında yazılarını yayımlamışlardır. "Türklük Etrafında" üst başlığı ile verilen yazılar, gazetenin tutumunu, fikrî yönünü daha belirgin bir hale getirmiştir. Ocak'ta Namdar Rahmi ile başlayan, daha sonra Türk Sözü'ne taşınan "koketiri" konusundaki polemik/tartışma yazılarını da burada bulmak mümkündür. İnsanın memleketi tanımadığı yolunda Mehmet Muhlis'in yakınmasını içeren makalesi bir hayli ilgi çekmiş; benzeri birkaç yazının yayımlanmasına vesile olmuştur. Devletin istikraz politikalarına yönelik açıklama ve tavsiyeler de gazetede ele alınan önemli konulardandır. Atasözleri, millî oyunlara ilişkin yazıların bulunması halka doğru gidişin, halk kültürünün giderek önem kazanmasının güzel örnekleri sayılmalıdır. Atamalar, nakiller, mahkemelerin duyuruları, okullara özgü resmi açıklamalar gazetenin içeriğinde yer alan önemli hususlardır. İşte bu gazetede Konya'da bir kütüphane (bazı yerlerde kitapخانه denilmiş) kurulduğu haberiyle karşılaşırız.

Konya Millî Kütüphanesine Dair İlk Hazırlıklar

Konya Millî Kütüphanesi Vali Muammer Bey zamanında kurulmuştur. Çünkü onun zamanında Konya'da kültürel hayat çok canlanmıştır. Gökalp Tiyatrosunda yapılan konferanslar, sahnelenen oyunlar, şehirdeki eğitim

ve öğretim faaliyetleri, verilen söylevler, Konya gençliğini harekete geçirmiş, bunlar İtihat ve Terakki Kulübü'nün desteğiyle giderek artmıştır. İşte böylesine bir ortamda Konya'da bir de millî kitaplığın kurulmasına karar verilmiştir.

Türk Sözü'nde de bu konuyu destekleyen makaleler yayımlanmıştır. "Millî Kütüphane" başlıklı başmakalede, kütüphanenin kuruluşundan bahsedilmiş, bunun millî ihtiyaçlarımızın en önemlilerinden biri olduğu vurgulanmıştır. Konyalı gençlerin kahvehane köşelerinden uzaklaşıp buraya gitmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca okumak, çalışmak, bilgilenecek isteyen gençlerin bütçelerinin yetmediği yerde buradaki kitaplardan yararlanabilecekleri bildirilmiştir.1 "Millî Kütüphane Te'sis Edildi" başlıklı haberde de şehirde bulunan bilim adamlarının önemli bir kısmının bu kütüphane heyetinde yer aldığı, kütüphaneyi kısa zamanda her bakımdan geliştirecekleri, her yönüyle tatminkâr bir seviyeye getirecekleri ifade edilmiştir.2"Millî Kitaphanesinin Te'sisi Münasebetiyle" adlı yazıda ise, yazının önemi, kitaba verilen değer, okumanın yararı belirtilmiş, yurtdışından bazı ülkelerdeki okuma oranları üzerine istatistikî bilgiler verilmiştir.3

Konya Millî Kütüphanesi'nin bir de nizamnamesi (yönetmeliği) vardır. Bu yönetmelik elli iki maddeden ibarettir. Yönetmelik, kütüphanenin yönetimine, işlevine, görevlilerin yetkilerine ilişkin maddeler içermektedir. İdarenin işleyişi, kütüphane gelirleri, denetim mekanizmaları, okuyucuların uyacakları kurallar gibi hususlara yöneliktir. Yine bu nizamnameye göre her yıl 3 Temmuz 1333 (1917) kütüphanenin kuruluş yıldönümü olarak kutlanacaktır. 49. Maddede o gün neler yapacağı da belirtilmiştir.4

Öte yandan Millî Kütüphane İdare Heyeti Müdürü Şakir Bey'in istifası üzerine Faik Bey (Soyman ?) çoğunluğun oyuyla alarak bu göreve getirilmiştir. Yıllardan beri "tedkik ve tettebbu'atla uğraşmış" olan Faik Bey'in, Millî Kütüphane'nin kuruluşunda büyük katkıları bulunduğu ve büyük himmetleri görüleceği ifade edilmiştir.5

Millî Kütüphane'nin resmi açılışına ilişkin bilgiler de şöyle özetlenebilir:

"Geçen Cuma (1 Mart Cuma günü) günü Millî Kütüphane'nin resmi açılışı parlak bir törenle gerçekleştirilmiştir. Zevali saatle saat ikide Sanayi Mektebi mızıkası, İtihat ve Terakki Kulübünün önünde çeşitli marşlar çalmış,

başta Vali Muammer Bey olmak üzere bütün memurlar kulüpte toplanmışlardır. Daha sonra zamanın genç Belediye Başkanı Mehmet Muhlis Bey tarafından bir açılış nutku söylenmiş, umumi meclis üyelerinden Hoca Lokman Efendi tarafından da bir dua tilâvet edilmiştir. Konuklara şekerler dağıtıldıktan sonra törene son verilmiştir.6

Millî Kütüphaneye Yapılan Bağışlar

Konya'da kurulan bu kültür kurumuna iki türlü yardım yapıldığı görülmektedir. İlki para yardımları, diğeri de kitap bağışlarıdır. Dolayısıyla önce para yardımlarından bahsedilecek, sonra da kitap bağışlarına geçilecektir.

1) Para Yardımları

Millî Kütüphaneye büyük miktarda yardımı Belediye yapmıştır. Bin bir ihtiyaç içinde kıvranan Belediye, 100 lira vermek suretiyle büyük bir katkıda bulunmuştur. Onun bu fedakârlığı takdirle karşılanmış, genç ve aydın bir Belediye Başkanı olan Mehmet Muhlis'e ve bütün heyete teşekkürler edilmiştir. 7

Elbette bu yardımlar Belediye ile sınırlı kalmamış, şehrin itibarlı tüccarlarından Kazım Hüsnü Beyefendi yirmi beş, Reji Müdürü Şakir Bey yedi, Hukuk Mektebi Müdürü Refik Bey bir lira nakdi hediyelerde buldukları tespit edilmiş, kütüphane müdürlüğü gazete vasıtasıyla kendilerine teşekkürlerini sunmuştur. 8

Çeşitli hayır kurumlarına yardımlarıyla tanınan şehrin meşhur tüccarlarından Narinzade Yusuf Efendi de Millî Kütüphaneye on beş lira vermek suretiyle bu irfan kurumunun kuruluşuna katkıda bulunmuştur.9

Ayrıca On Temmuz Bayramı münasebetiyle Türk Sözü, özel bir nüsha çıkararak okurlarına hizmet etmiştir. Bu özel nüshadan İlgin ve Ereğli ilçelerine yollananlar, bu ilçelerin aydın fikirli evlâtları tarafından büyük bir sevinçle satın alınmış, toplanan para da Millî Kütüphaneye yardım olarak gönderilmiştir.10 Aynı nüshanın Karaman'a gönderilenleri de tamamıyla satılmış ve bunların tutarı Millî Kütüphaneye yollanmıştır. Söz konusu ilçelerin aydın gençlerine bu hamiyetperverliklerinden dolayı teşekkür edildiği haberi basında yer almıştır.11

2) Kitap Bağışları

Konya'da yeni kurulan Millî Kütüphaneye birçok kitap bağışı da yapılmıştır. Kitap bağışçıların başında, Sanayi Mektebi eski müdürü Osman Ferit Beyefendi gelmektedir. Onun, Millî Kütüphaneye kıymetli dört kitap hediye ettiği haber konusu olmuştur.

O yıllarda Beyrut'ta bulunan ve Konya'daki gelişme hareketlerini izlemekten geri kalmayan Osman Ferit Bey'in bu davranışı takdirle karşılanmıştır. Ayrıca yine Konya'nın genç ve aydın bilginlerinden Fethiye Medresesi eski müderrisi ve İttihat ve Terakki öğretmenlerinden olan Naim Efendi ile değerli gençlerden ve İttihat ve Terakki Okulu öğretmenlerinden Necip Bey'in de Millî Kütüphaneye birçok değerli eserler hediye ettikleri öğrenilmiştir. Bilimin değerini takdir eden bu gençlerin davranışlarının başkalarına da örnek olacağı vurgulanmıştır.12

Öteden beri resmi açılış münasebetiyle Millî Kütüphaneye, vilâyetin eski İstinaf Mahkemesi Başkanı Tahir Beyefendi tarafından Şair Nabi'nin yazma ve gayet değerli bir divanını hediye edildiği açıklanmıştır. Bilgi ve düşüncenin önemini, çok iyi bilen Tahir Beyefendi'nin bu davranışından övgüyle söz edilmiştir.

Yine bu arada Tarikatçızâde Cemal Efendi'nin aynı kütüphaneye otuz iki cilt kitap hediye etmiş olması da ayrıca takdire değer bulunmuştur.13 Aynı şekilde Beyrut Sanayi Mektebi Müdürü Osman Ferid Bey'in, bir defada Millî Kütüphaneye gayet değerli 47 cilt kitap hediye ettiği görülmüştür. Öteden beri bu tür toplumsal hareketlerde bulunan Osman Ferid Bey'e, Konya basını samimi teşekkürlerini iletmiştir.14

Hemen belirtelim ki Konya milletvekillerinden Tevfik Beyefendi'nin Millî Kütüphaneye kırk sekiz cilt önemli eser bağışladığı görülmüştür. Tevfik Efendi'nin millî irfana yaptığı bu hizmet, şehirde övgüyle karşılanmış, emsaline örnek olması istenmiştir.15

Kütüphanenin kurucularından olan Mekteb-i Sultanî ve Medrese-i İlimiyye öğretmenlerinden Hamdizade Abdülkadir Efendi'nin emeği her türlü takdirin üstündedir. Zira bu konuda olağanüstü bir çaba göstermekle kalmamış, kütüphaneye toplam elli cilt kitap da bağışlamıştır. Ayrıca Evkaf Müdürü Eşref Beyefendi'nin de Millî Kütüphaneye iki cilt Amasya Tarihi bağışladığı görülmüştür. Bundan başka Halep'te görevli Dirvanlızade İzzettin Bey tarafından kendi eseri olan Cihannüma'nın da bağışlandığı duyurulmuştur. Hatta İzzettin Bey'in Halep'te hizmeti sırasında bile Konya kültürüne katkıda bulunduğu ifade edilmiştir.16

Yine eski milletvekillerinden Mehmet Emin Bey'in Millî Kütüphaneye yüz ciltten fazla eser bağışladığı duyurulmuş, bu eserlerden birçoğunun tarih ve edebiyat sahasını ilgilendirdiği bilgisi, araştırma ve incelemelerin dik-

katlerine sunulmuştur.17

Kitap bağışlayanlardan birisi de Doktor Necmettin Bey'dir. O, Hasan Çelebi'nin güzel bir el yazması olan müzehhep şuarâ tezkiresini Millî Kütüphaneye vermekle kalmamış, birçok kitap daha bağışlayacağını bildirmiştir. Nüshası nadir bulunan bu tezkire ile kütüphane, servet değerinde bir esere sahip olmuştur. Necmettin Bey'e, bu himmetlerinden dolayı hassaten teşekkür edilirken atalarımızın böyle değerli eserler bıraktıkları bir kez daha hatırlanmıştır.18

Konya'nın ilmi ve sosyal hareketlerine ilgi gösteren aynı zamanda nahîye müdürü görevinde bulunan Vefa Bey de, yirmi cilt kitabını bu kütüphaneye bağışlamakta hiçbir tereddüt yaşamamıştır. Aynı şekilde kendisine basın yoluyla teşekkür edilmiştir.19

Konya Milletvekili Şakir Beyefendi, o tarihe kadar yayımlanan Hammer'ın Osmanlı Tarihi'nin sekiz cildini Millî Kütüphaneye bağışlamış, ayrıca söz konusu kitabın daha sonra çıkacak ciltlerini de bağışlayacağına dair söz vermiştir. Yine Beyrut Sanayi Mektebi Müdürü Osman Ferit Beyefendi tarafından da 29 cilt değerli eserin Millî Kütüphaneye hediye edildiği bildirilmiştir.20

Tren istasyonunda görkemli bir törenle karşılanan zamanın Maliye Nazırı Cavid Bey, doğrudan hükümet binasına gitmiş, oradan, belediye tarafından Bağdat Otelinde şerefine verilen yemeğe katılmıştır. İç borçlanmanın önemini ve yararını anlatmak üzere Konya'da bulunan Cavid Bey, bu arada, Millî Kütüphaneye, kendi eserlerinden birer nüsha bağışlamıştır. Konya'nın kültür hayatına hizmet eden millî kütüphaneye yapılan bu bağış karşısında, basın, kendisine "memleket namına" minnettarlığına arz etmiştir.21

Türk Sözü'nden yapılan bir açıklamadan öğrenildiğine göre bu kitap başışlarına Refik Bey de Türk Sözü gazetesi başşazarı (Süleyman Necati Bey) vasıtasıyla Millî Kütüphaneye 47 ciltlik kitap göndermek suretiyle katılmıştır 22

Sonuç

1917-1918 Babalık gazetesi incelendiği zaman "Türk Sözü" adını aldığı görülmüştür. Bunda zamanın ileri görüşlü valisi Muammer Bey'in etkisi büyüktür. Vali Muammer Bey'in, gençlerin elinden tuttuğu, onları millî konulara doğru yönelttiği, millî konuların, Türk kültürünün öne çıkmasına vesile olduğu, bu konudaki çalışmaları yürekte desteklediği Babalık gazetesindeki çeşitli haberlerden anlaşılmaktadır.

Gençleri millî birlik fikri ve Türklük düşüncesi etrafında toplamış olması, bu yöndeki çalışmaları, şehirde o zamana kadar pek görülmemiş bir kültürel ortamın doğmasına yol açmıştır. Türklük düşüncesinin öne çıkarılması, zamanın hükümetlerinin de desteğini kazanması, o günkü ülke durumunun bunu beslemesi gözden kaçmamıştır. Vali Muammer Bey'in önderliğinde Konya'da yaşanan ilerleme ve kültürel kazanımlar her türlü takdirin üstündedir.

Bu arada Türk Sözü, Ocak dergisi gibi yayın organlarında yazılan makaleler, fıkralar, derlemeler, incelemeler Konya kültürünün gelişmesine, yeniden ele alınıp genç kuşaklara tanıtılmasına, ulusal kültüre eklenmesine katkıda bulunmuştur. Konya Valisi Muammer Bey'in kısa dönemde şehirde bir millî kütüphane kurulmasına ön ayak olması, buraya gerek para, gerekse kitap başışlarıyla destek olunması, gelecek kuşaklara hizmet sunulması, başka şehirlerde örneklerine pek rastlanılmayan bir

durumdur ve Konyalıların kültüre verdiği önemin bir göstergesi şeklinde değerlendirilmelidir.

DİPNOTLAR

- 1 "Millî Kütüphaneye", Türk Sözü, Sayı: 7-400, 9 Temmuz 1917, s.1
- 2 "Millî Kütüphaneye Te'sis Edildi", Türk Sözü, Sayı: 7-400, 9 Temmuz 1917, s.2
- 3 Türk Sözü, Sayı: 10-403, 23 Temmuz 1917, s.5
- 4 Konya Millî Kitaphane Nizamnamesi", Türk Sözü, Sayı: 11-404, 26 Temmuz 1917, s.3
- 5 "Millî Kütüphaneye'de", Türk Sözü, Sayı: 15-408, 10 Ağustos 1917, s.2
- 6 "Millî Kütüphanenin Resmi Küşadı", Türk Sözü, Sayı: 44-338, 6 Mart 1918, s.2
- 7 "Belediye'nin Fedakârlığı", Türk Sözü, Sayı: 7-404, 26 Temmuz 1917, s.2
- 8 "Millî Kütüphaneye Etrafında", Türk Sözü, Sayı: 12-405, 30 Temmuz 1917, s.2
- 9 "Nakdi Ma'lûmat", Türk Sözü, Sayı: 25, 418, 9 Teşrinievvel 1917, s.1
- 10 "Millî Kütüphaneye İçin", Türk Sözü, Sayı: 20-411, 5 Eylül 1917, s.2
- 11 "İrfana Hizmet", Türk Sözü, Sayı: 23-416, 26 Eylül 1917, s.2
- 12 "Şehir Haberleri", Türk Sözü, Sayı: 23-416, 26 Eylül 1917, s.2
- 13 "Millî Kütüphanemize Hediyeeler", Türk Sözü, Sayı: 44-338, 6 Mart 1918, s.2
- 14 "Teşekkür", Türk Sözü, Sayı: 47-340, 24 Mart 1918, s.2
- 15 "İhdâ-yı Âsar, Türk Sözü, Sayı: 24-417, 3 Teşrinievvel 1917, s.1
- 16 "İhdâ-yı Âsar, Türk Sözü, Sayı: 25-411, 9 Teşrinievvel 1917, s.1
- 17 "İhdâ-yı Âsar, Şehir Haberleri, Türk Sözü, Sayı: 27-420, 24 Teşrinievvel 1917, s.2
- 18 "Millî Kütüphaneye İçin", Türk Sözü, Sayı: 29-422, 7 Teşrinievvel 1917, s.2
- 19 "Millî Kütüphaneye İçin", Türk Sözü, Sayı: 10-403, 26 Temmuz 1917, s.2
- 20 "İhdâ-yı Âsar" Türk Sözü, Sayı: 27-420, 24 Teşrinievvel 1917, s.2
- 21 "Cavid Beyefendi ve Millî Kütüphanemiz", Türk Sözü, Sayı: 54-341, 6 Haziran 1918, s.2
- 22 "Türk Sözü", Türk Sözü, Sayı: 9-402, 18 Temmuz 1917, s.1-2

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

KİTAPLARA KOŞ

Gerçek dost ararsan nehirlere misali koş,
Ve mâbede koşar gibi kitaplara koş.

(Ahmet Sevgi)

HER KÖYE BİR KÜTÜPHANE

Kalem oynatmanın, fikir üretmenin zor olduğu günler... Acı haberler, geleceğe dair belirsizlik, sarp ve yalçın kayaların tepesinde asılı kalmış gibi uçuşup duran hayaller, hayallerimiz...

Bir daha güler mi yüzler, bir daha şenlenir mi götüller; ne yana dönseniz acı, ıstırap, çile bir daha gönenir mi yürekler? Savaş zamanı yayınlarına baktığınızda görünenen pek farklı değil manzara. O dönem yazar ve şairlerinin haleti ruhiyesine işleyen ve eserlerine nüfuz eden gam, kasavet ve hüznün bir benzeri günümüz yazınında da arzı endam etmekte.

Bu bencil, bu hodbin, bu kendi cebinden ve midesinden başka şey düşünmeyen duyarsız güruhun önüne nasıl, neyle geçilebilir? Yapılacak bir şeyler olmalı. Teslim olmadan önce eldeki çarelerin hepsine başvurulduğundan emin olmalıyız. Mademki can tendedir o halde izlenecek bir yol; bitmeye mahkûm bir gece, atacak bir şafak, doğacak bir gün muhakkak vardır!

Çıkış yolu arayışı içindeyken zihnimdeki kara bulutların arasında beliren bir düşünce ansızın göz kırıyor. Henüz fidanken toprağa düşen ulu canların her biri yerine bir kayın, bir çınar dikilse diyorum. Onların bağrında biten onlarca, yüzlerce, binlerce çocuk dallarına kurulan salıncaklarda büyüse, serpilse; gölgesinde çilekeş, yüreği yangın yeri analar dinlense, serinlese yanan bağrıları

**FATMA
TUTAK**

bir nebze... Çocuklar başını yere hiç eğme- se, daima göğe baksa gür kirpikli ela gözle- ri... Sonra içlerinden biri Zümrüd-ü Anka'yı görse gök kubbede haykırsa, toplasa başına diğerlerini gösterse, anlatsa aksakallardan dinlediği "Küllerinden doğan" Zümrüd-ü Anka efsanesini...

Her efsane, destan şimdilerde `fantasia'; her hayal, hulya, düş, rüya ayakları yere basan bir gerçekliğin üzerinde vücut bulur şekillenir. Saf berrak dimağlardan çıkan riyasız düşler, üzerinden uzunca bir zaman geçse bile -siz ister buna kelebek etkisi deyin, ister kendini gerçekleştiren kehanet ya da havanın, suyun, toprağın hafızası-toprağın bağrına düşen tohum misali kendi zamanında değilse bile bambaşka zaman ve mekânlarda hayat bulur yeşerir...

Yeşeren hayallerden bahsetmişken son yıllarda tanık olduğum en umut verici havadislerden birini sizlerle paylaşmak isterim. Bu bir hayalin tüm imkânsızlıklara rağmen gerçekleşme yolunda inatla atılan adımlarının ayak sesleri... Bu bir proje hem de ayakları yere basan ve destekçileri günden güne çoğalan kutlu bir proje...

Adı: Her köye bir kütüphane...

Bu güzel hayalin sahibi Metin Uğur! O, tam bir kitap dostu. Okumayı ve okutmayı kendine şiar edinmiş bir idealist. Her köye bir kütüphane kurma hayali kendi köyü olan Tokat Zile'ye bağlı Karacaören'de kurdukları kütüphaneden sonra başlamış. Zor şartlar, imkânsızlıklar ve köy halkının başlarda karşı çıkmasına rağmen kurulan kütüphanenin yavaş yavaş kitaplarla dolması ve çocukların gözlerindeki sevinç çekilen sıkıntıları unutturmuş.

Metin Uğur öyle varyetli, ensesi kalın ne bileyim işte öyle 'tuzu kuru' mirasçyedenlerden filan değil. Çoğumuz gibi kendi yağında kavrulan sade bir vatandaş. Onun esas zenginliği ülke çocuklarına ve kitaplara olan sevgisi...

Kendine, kitaplara ve canım ülkemin umudu çocuklara olan inancı onu bu yolda yılmadan yürümeye itmiş. Bu inanç ve kararlılık sayesinde ki gönül dostları ve destekçileri her geçen gün artmış. Bağışlanan kitaplarla açılan kütüphanelere gelen çocukların yüzlerindeki minnettarlığı gördükçe kararında ne kadar isabetli olduğunu görmüş.

Bu bana Kırım ve Türkistan topraklarında ana dilini, Türkçesini asimile olmaktan kurtarmak için mücadele veren İsmail Gaspralı'yı ve kendi kültürünü gelecek nesillere aktarmak için mücadele veren dev yazar Cengiz Aytmatov'u anımsatıyor. Dedim ya halis niyetle yola çıkılınca mefkûrenizi yerde bırakmayacak yeni canlar hayat buluyor vatan topraklarında...

Hayallerinin peşinden gitmeye cesaret eden hemen herkes gibi etrafında tuhaf karşılandığı da, itirazlara maruz kaldığı da olmuş Metin Uğur'un. "Kitap karın doyur-

maz", "Para kazanmadığın iş için neden boşa çabalıyorsun", "Burası kütüphane olacağına kahvehane olsa daha çok iş görür" ve daha neler neler...

Lafonten masallarından birinde yer alan ve değirmenci, oğlu ve eşekleri arasında geçen o meşhur hikâyeyi bilirsiniz. Baba ile oğlu nasıl davranırlarsa davransınlar insanların eleştirisinden bir türlü kurtulamazlar. Masalın sonunda kendilerince doğru olanı yapmaya ve etrafın sözlerine kulak tıkamaya karar verirler. Zira nasıl hareket edilirse edilsin 'elalem' torba olmayan ağızyla konuşmayı sürdürülecektir.

Şimdilerde aylardır yoğun çaba sarfederek hayata geçirmeyi planladığı aynı isimle İstanbul'da bir dernek kurmuş olmanın sevincini yaşıyor Metin Uğur. Böylelikle projesine yasal bir kimlik kazandırmanın yanında açılacak yeni kütüphaneler için gerekli harcamayı toplanan fondan karşılamayı amaçlıyor. Ne diyelim yolları açık olsun.

Son olarak sorularımıza verdiği yanıtlar arasından manidar olduğunu düşündüğüm şu bir kaç cümleyi hiç değişiklik yapmadan siz muhterem okurlarla paylaşmak istiyorum. " Bu, cehaleti düşman edinmiş her insanın projesidir. Benim senin diye birşey yok. Bizler ülkemizi seviyorsak el ele vereceğiz ve kitap okuyan nesiller yetiştireceğiz. Çünkü cehalet ancak okuyan nesillerle yenilebilir...

#HerKöyeBirKütüphane

#MetinUĞUR

Instagram: herkoyebirkutuphane

Twitter: herkoyekutphane

Mail: herkoyebirkutuphane@gmail.com

WhatsApp: (537) 055-7225

(OKU/OKUT)

ŞEHRİN AYNASI: KONYA YAZMA ESERLER BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

ZEKİYE BOZGÖZ

Bir şehrin aynasıdır kütüphaneler, bulundurduğu eserlerle, çalışan personeliyle, verdiği hizmetle. Birçok medeniyete beşiklik eden Konya'nın yıllardır büyüyen ve gelişen bir kütüphanesi olarak Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü sadece bir kütüphaneye değil nadir yazma ve basma eserlerin araştırmacıları için bir derya. İçerisinde kıymetli hazineleri saklayan, bu hazine derinasına her daldığınızda farklı bir sevinç ile ecdadımızın emanetine hayranlık duyulan konumdur.

Bir yazma eserde mücellit, müzehhip, ebru sanatçısı. hattat gibi sanatçıların emeği bulunmaktadır. Cildi, kâğıdı, yazısı, süslemesi ayrı ayrı bir sanattır. Bir mücevher gibi ince ince işlenen yazma eserlerin layık olduğu şekilde korunması ve teknik işlemlerinin yapılarak kültür ve sanat dünyasının hizmetine sunulabilmesi için bir bölge kütüphanesi kurulması gerekliliği hâsıl olmuştur.

Tarihimize ışık tutan, manevi değerlerimizin birinci el kaynakları olan yazma ve nadir basma eserlerden oluşan koleksiyonuyla yerli ve yabancı araştırmacılara hizmet vermektedir Bölge Müdürlüğü. Burdur İl Halk Kütüphanesini sel basması sonucu çok değerli yazma eserlerin zarar görmesi üzerine, ülkemizin çeşitli kütüphanelerinde bulunan değerli yazma koleksiyonlarını bir araya toplam ihtiyacı doğmuştur. Bu eserlerin bakım ve onarımlarının yapılmasını sağlamak, eserleri uygun ortamlarda muhafaza ederek araştırmacıların hizmetine sunmak amacıyla 20 Temmuz 1984 tarihinde Konya Yazma Eserler Kütüphanesi ismiyle kurulmuştur.

Kütüphane, yıllar içerisinde devir, başış ve satın alma yoluyla kişi, kütüphane ve kurumlardan pek çok yazma ve nadir basma eser koleksiyona kazandırılarak zenginleştirilmiştir. Kütüphanede, astronomiden tıpa, dini ilimlerden felsefeye, edebiyattan psikolojiye kadar birçok konuda eser bulunmaktadır. Osmanlı Türkçesi, Arapça ve Farsça dillerinde pek çok eser yer almaktadır. Ayrıca uluslararası protokollerle dijital olarak kütüphane bünyesine katılan koleksiyonlarda mevcuttur. Bu koleksiyonların en önemlileri Rodos ve Dubai koleksiyonudur.

Şu an bünyesinde bulunan 19.652 yazma eser, 87.677 nadir matbu eser, 105.448

dijitalleştirilmiş eserle okuyucularına hizmet sunmaktadır.

Araştırmacılara hem kurum içerisinde hem internet üzerinden hizmet verilmektedir. Mevzuata göre lisans, yüksek lisans, doktora öğrencileri, akademisyenler ve araştırmacılar eser görsellerinden ücretsiz olarak faydalanmaktadır. Kurum içerisinde faaliyette olan Yazma Eser Portalı sayesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı tüm yazma eser kütüphanelerinde bulunan birçok eserin katalog bilgilerine ulaşılabilmekte ve görüntülenebilmektedir.

Konyalı müellif, müstensih ve Konya'da yazılan eserler kapsamında yapılan Konya Projesi ile çeşitli yazma eser kütüphanelerinden dijital olarak getirilen eserlerle Konya kültür ve medeniyetine katkı sağlayan değerli şahsiyetlerin eserleri bir araya toplanarak araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Ayrıca Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nın Fatih kitaplığı, bilim ve felsefe serisi, dini ilimler serisi, edebiyat ve sanat serisi, tarih ve toplum serisi, tıpkıbasım serisi başlıkları altında basarak yayımlanmış olduğu yüz elli klasik eserin satışı Bölge Müdürlüğü'nde yapılmaktadır.

Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Müdürlüğü, 28.12.2010 tarihinde kabul edilen 6093 sayılı "Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü olmuştur.

Bölge Müdürlüğüne bağlı olan kütüphaneler ise şunlardır:

- Konya Yusuf Ağa Yazma Eser Kütüphanesi
- Diyarbakır Ziya Gökalp Yazma Eser Kütüphanesi
- Kayseri Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesi
- Manisa Yazma Eser Kütüphanesi

Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü bu konuda araştırma yapmak isteyen araştırmacıları için zengin ve değerli arşiviyle gelişerek ve kendini yenileyerek hizmetlerine devam edecektir.

KİTAP OKUMAK, HAYATI OKUMAK

ANUŞ
GÖKCE

Her yıl mart ayının son haftası "Kütüphane Haftası" olarak kutlanır. Sivil Toplum Kuruluşları ve Belediyeye çeşitli etkinliklerde bulunurlar, öğrenciler öğretmenlerin eşliğinde kütüphaneleri ziyaret ederler, araştırmacılar konferanslar verirler. Bu yıl Korona virüsü sebebiyle STK'ların tüm toplantı ve etkinlikleri iptal edildi. Ben de "Şehrin Hafızası" olan dergimizde, devletin hafızasının saklandığı Kütüphane Haftası münasebetiyle geçmişin deneyimlerinden istifade edilen kitap okumaları üzerine birkaç söz yazayım dedim.

Kitap okumak yediden yetmişe hepimizin en temel ihtiyacıdır. Aynı ekmek, aş gibi... Yemek yemezsek, su içmezsek nasıl hayatımızı idame ettiremezsek, kitap okumazsak, geçmişin ve hali hazırım tecrübelerinden yararlanırsak millet olarak var olmayız, geleceğimizi inşa edemeyiz.

Türk Milleti var olabilmek için birçok badireler atlattı, savaşmış, etiyile, kanyla, canıyla birçok bedeller ödeyerek toprağını vatan yapmıştır. Halen de bedel ödemeye devam ediyoruz. Bunun için geçmişin tecrübelerinden bize miras kalan eserlerden faydalanmalıyız. Bunlardan ilki Türk tarihinin ilk edebi yazıtı olarak tarihe geçen "Orhun Yazıtları"dır. Bu kitabelerde Türk Milletinin güçlü bir devlet iken nasıl Çin egemenliği altına girdiğini, sonra İltiş Kağan tarafından nasıl bağımsızlıklarını kazandıkları anlatılmakta, Çin'in ipeğine, kumaşına tatlı sözlerine aldanmamaları gerektiğini, Türk beylerinin bilge kağanlarına itaat etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

Tarihten ders çıkartılması için okunması gereken ikinci eser, Mustafa Kemal'in hazırladığı "Nutuk", "Söylev ve Demeçleri" ile "Gençliğe Hitabesi"dir. O, Türk Milleti yok olmak üzere iken ona yeniden hayat veren, dünyanın en güçlü ordularına karşı "Ya İstiklal Ya Ölüm" diyerek Türk Milletini kurtaran, vatan coğrafyası üzerinde özgürce yaşamasını temin eden büyük bir komutan, teşkilatçı ve geçmişten ders çıkarmasını bilen basiret sahibi bir devlet adamıdır. Mustafa Kemal, çağımızın "Bilge Kağanı" gibi Milli Mücadele boyunca yaptığı faaliyetleri, savaş-

ları, barışları, halkın fedakârlığını, anlaşmaları, destanlaşan Türk Kurtuluş Savaşı'nın tüm safhalarını ve Yeni Türk Devletinin kuruluşunu, TBMM'nin faaliyetlerini, yabancı ve yerli unsurlarla nasıl mücadele edildiğini belgeleriyle Nutuk'ta anlatmıştır.

Büyük Hun Devleti'nin yıkılmasından sonra Asya'da dağınık bir halde bulunan Türk boylarını yeniden bir bayrak altında toplayan ve bir cihan devleti haline getiren Göktürk Devleti'dir. Göktürk Devleti'nin kurucusu ve en güçlü hükümdarı Bumin Kağan ve İstemi Han'dan sonra taht kavgaları, Çin devlet adamlarının ve Kağan'ın Çinli eşlerinin casusluk faaliyetleri, entrikaları, hile ve desiseleri, güçlü kağana karşı zayıf kardeş yardımını... Çin ve diğer kavimler tarafından askeri destek yapılması, en güçlü olan kağanın bile dayanamayıp Çin egemenliğine girmesi gibi hadiseler Orhun Kitabelerinde çok açık bir şekilde anlatılmaktadır. **Kültürün Kitabesinde, Bilge Kağan** Türk Milletine hatırlatma yaparak devletli iken nasıl devletsiz olduğuna dair şöyle seslenmektedir: "Üste mavi gök, alta yağız yer yaratıldıktan ikisi arasında kişiöğlü yaratılmıştır. Kişiöğlü üzerine de ecdadım Bumin Kağan, İstemi Han buyurmuş. Dört taraf düşman imiş! Asker sevk ederek dört cihetteki kavimleri zapt etmiş. Başlı olanları eğdirmiş, dizi olanları diz çöktürmüş. İleride kadirgan ormanları beride Demirkapı'ya kadar kondurmuş. Daha sonra gelenler bilgisiz olduğu için, küçük birader büyük biraderle kavga ettikleri için devlet haline koyduğu ilini kaybetti. ..." (1) Kitabede Bilge Kağan Türk milletine nasihatler vermektedir. Türk Milletinin Çin'in tatlı sözlerine, yumuşak ipeki kumaşlarına kanarak Ötüken'den ayrılp Çine yaklaşmaları neticesinde orada kimliklerini kaybederek Çinleştiğini, özgürlüklerini kaybettiklerini, Türk Milletinin yok olduğunu büyük bir

üzüntü ile dile getirmektedir: "Ey Türk Oğuz Beyleri, dinleyin! Yukarıdan gök batmadıkça, aşağıdan yağız yer çökmedikçe senin ilini, töreni kim bozabilir? ... Hakimi, galibi Türk kavmi idin. O gün seni görkün sebebiyle bilge kağanın gelmiş, gitmiş. İyi ülkene kendi kötülüğünü getirdin. Müsellah adamlar nereden gelip seni götürdü? Süngümler nereden gelip sizi sürerek götürdü?"

Ey mukaddes Ötüken ormanı kavmi! Kendiniz ileri gittiniz. Geri varanlarınız vardı. Vardığınız yer iyi olmadığından kanın su gibi aktı. Kemiklerin dağ gibi yağdı. Beyza- de oğulların kul, bakire kızların cariye oldu. Emmim Kağan uçmağa vardı. Yuğ töreni için Kırgız hanını naspettim. Türk milleti yok olmasın diye Tanrı kendimizi kağan kıldı. Dahilen aç, haricen çıplak, kuvveti zayıf milletin üzerine kağan oldum. Küçük kardeşim Kültiğın ile sözleştik. Babamızın, amcamızın kazanmış oldukları milletin adını, şöhretini mahv olmasın diye, Türk millet için gece uyumadım, gündüz oturmam. Küçük kardeşi Kültiğın, iki şad ile beraber ölecek, mahvolacak kadar çalıştım. Her tarafa dağılmış milleti, ölmüş, bitkin halde yaşayan millet, çıplak halde yaşayan millet yine geldi. Milleti ıslah edeyim diye geride Oğuz Milletine, Tatabi milletlerine, beride Çine karşı 12 defa asker sevk ettik. Muharebe ettik. Tanrı yardım ettiği için, talihim olduğu için ölecek olan milleti yeniden ıslah ettim. Çıplak milleti esvaplı, fakir milleti zengin ettim. Az kavmi çok ettim. Dört taraftaki milletle-

ri dost ettim. Düşman kağanları hep bana muti oldu..." (2) Necip Asım, a.g.e, s. 112 v.d)

Bilge Kağan, kendi adına dikilen kitabe- de de Türk milletinin mahv olmaması için gece uyumadan gündüz oturmadan çalıştığını, Türk boylarını itaat altına aldığını, isyan edenleri bastırdığını, Türk boyları ile akrabalık kurarak onları koruduğunu söyler. Çin ile anlaşarak milletin ticaret yaparak zenginleştiğini, tarımla uğraşan budunlara tohum temin ettiğini, açları tok, çıplakları zengin kıldığını beyan eder. Yine Türk Milletine, beylerine çağrı yaparak bilge olan kağanlarına itaat etmelerini, birlik olmalarını tavsiye etmektedir.

Tonyukuk kitabesinde ise, Tonyukuk, esir olan Türk Milletinin İleriş ve Kapağan Kağanların liderliğinde bağımsızlığına kavuştuğunu, kendisinin bu iki kağana şad olduğunu, danışmanı ve orduları başkumandanı olduğunu, Çin'e ve Türk boylarına itaat altına almak için yapılan savaşları anlatmaktadır.

Mustafa Kemal, sanki yüzyıllar önce Bilge Kağan'ın çağrısını duymuş gibi o da Mondros Mütarekesinden sonra Anadolu'ya geçerek Milli Mücadeleyi başlatmıştır. Yaptığı toplantılarla, konuşmalarıyla, yayınladığı beyannameleriyle halkı aydınlatmış, milleti yekvücut halinde Milli Mücadeleye hazırlamıştır. Öldü sayılan bir milleti yeniden ayağa kaldırmıştır. 1920'de TBMM'sini açarak savaşa ve aldığı kararlara milleti ortak etmiş, bağımsız Türkiye Devleti'nin temellerini atmış, 1923'te Lozan görüşmesinden sonrada "Türk'ün esir yaşayamayacağını" tüm dünyaya ilan etmiştir.

29 Ekim 1923'te Cumhuriyeti ilan ederek Türkiye Devletinin yönetim şeklini belirlemiş, Türk Milletine kendini yönetecek kişileri seçme hakkı vererek layık olduğu modern bir konuma yükseltmiştir.

Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığında memleketin durumunu "Nutuk" da şöyle izah ediyor: "Osmanlı Devleti'nin dahili bulunduğu gurup Harb-i Umumi'de mağlup olmuş, Osmanlı Ordusu her tarafta zedelenmiş, şeraiti ağır bir mütareke imzalanmış. Büyük harbin uzun seneleri zarfında millet yorgun, fakir bir halde. Millet ve memleketi Harb-i Umumiye sevk edenler, kendi hayatları endişesine düşerek memlekettten firar etmişler. Saltanat ve hilafet mevkiini işgal eden Vahdettin mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği deni tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın riyasetindeki kabine aciz, haysiyetsiz, cebin, yalnız padişahın iradesine tabi ve onunla beraber şahıslarını vikaye edebilecek herhangi bir vaziyete razı.

Ordu'nun elinden esliha ve cephanesi alınmış ve alınmakta... İtilaf Devletleri mütareke ahkâmına lüzum görmüyorlar. Birer vesile ile İtilaf donanmaları ve askerleri İstanbul'da. Adana Vilayeti Fransızlar, Urfa, Maraş, Ayıntap İngilizler tarafından işgal edilmiş; Antalya ve Konya'da İtalyan kıtat-ı askeriyesi; Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyordu... 15 Mayıs

1919'da da Yunan askerleri İzmir'e ihraç ediliyor..."(3)

Mustafa Kemal, Türkiye Cumhuriyetini gençlere emanet etmiştir. Gençliğe hitabesinde Türk milletinin başına gelecek her türlü kötü vaziyetler sıralanmakta, bundan daha elim ve korkunç olanın, "**Memleketin içinde iktidara sahip olanların gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde olabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet fakr u zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.**" diyerek Türk gençliğin en birinci vazifesinin "**Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmak**" olduğunu belirlemiş, muhtaç olduğu kudretin "**damarlarındaki asil kanda mevcut**" (4) bulunduğunu beyan etmiştir.

Türk Milleti, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusuna "Soyadı Kanunu" çıkınca "Atatürk soyadını vermiştir.

Ne dersiniz? Birbirlerinden son derce kopuk vatandaşlarımızın, göz göze gelmekten ve selam dahi vermeyen siyasilerimizin birlik ve beraberliğimize en çok ihtiyaç olduğumuz bir zamanda Bilge Kağan ve Atatürk'ün sesine kulak vermeleri zamanı gelmedi mi?

Dipnotlar:

1) Orhun Kitabeleri, "Kültüğün Abidesi, Sağ Cihet, s.101,(Haz: Necip Asım, 1924/ANK. TBMM Kütüphanesi, PDF)

2) Necip Asım, a.g.e, s. 112 v.d

3) Atatürk, Mustafa Kemal, Nutuk, s.1, yay haz: TTK ve Araştırma Kurumu, 1997/ANK)

4) Nutuk, s.596 v.d)

KONYALI GÖRDÜN MÜ GOLÜ?

Selçuklu Devletinin cihana nam salan çift başlı kartalı ile iki kutup renk siyahla beyaz payitahtın kulübü Konyaspor'un bir zamanlar sembolüydü. 1981 birleşmesiyle ortak değerler harmanlanırken renkler adına Konyaspor'dan 'beyaz' İdmanyurdu'ndan da 'yeşil' tercih edilince ortaya bugünümüzün süsü forma rengi çıkmıştı. 1981 evveli Konyasportularının ekseriyetinde de bundan mütevellit muazzam bir Beşiktaşlılık tutkusuna vardı. Günümüzde adı 'Süper Lig' olan Türkiye 1. Liginde Konyaspor'un da yer almaya başladığı 1988-89 sezonundan itibaren kent sevgisi de üç büyüklere duyulan aşka ortak olmaya başladı. "Şehrin Hafızası" için arşivin tozlu kutularında gezinirken sayfadaki fotoğraflar elimize çıkıvermez mi? Gelin İnönü Stadının çimlerine gömülüp giden 1991-92 sezonuna dâhil bir Beşiktaş-Konyaspor maçını yâd edelim.

Şimdi yerinde Kule Site yükselen yerdeki Konya Otoparkından bir cuma akşamı Recep Çınar'la birlikte yola koyulduk. Ertesi sabahın ilk ışıklarıyla meşhur Topkapı Garajına varıp son payitaht İstanbul'u 'kaybolmamaya özen göstererek' gücümüz yettiğince gezdik. Yanılmıyorsam ilk defa statta akşam maçı izleyecektik, bu sebeple gündüz vaktimiz serbestti.

Uzatmayalım; son durak Hayvanat Bahçesi gezisi ve seyyar balıkçıdaki 'ayranlı' ziyafetten sonra ardından İnönü Stadına vardık ve 'karanlık, sularla kaplı' koridordan 'şalap-şulap' geçip futbolseverlerin hülyalarını süsleyen yeşil zemine ulaştık. Burada bir diğer meslektaşımız

Recep, Konyasporlu İbrahim ve Gökhan'ın bakışları altında uçuşa geçerken.

MUSTAFA
GÜDEN

Mehmet Yenikaynak'la da buluşup tribün atmosferine bakarak, "Beşiktaş kalesinin arkasında çalışmak tehlikeli olur. İyisi mi biz Konyaspor kalesinin arkasında çalışalım" diyerek tercihimizi yaptık. Bakmayın öyle; deplasmanlarda kale arkalarında çalışmak her zaman kolay değildir.

Beşiktaş'ın Jaroslav Bako, Recep Çetin, Ulvi Güveneroğlu, Gökhan Keskin, Kadir Akbulut, Metin Tekin, Rıza Çalimbay, Turan Uzun, Zeki Önati, Şifo lakaplı Mehmet Özdilek ve Feyyaz Uçar'lı kadrosuna karşılık Konyaspor Enver Lugusic, Hayati Palancı, Sedat Balkanlı, Blerim Mula, Türkey Başaran, Salih Eken, İbrahim Nalbant, Suat Kaya, Muharrem Sahiti, Levent Devrim ve Gökhan Baladin'le çıkıyor sahaya. Konyaspor'un başında beyefendi Ömer Zengin, Beşiktaş'ın başında buz gibi İngiliz Gordon Milne var.

3-5 dakikalık taç çizgisi çekiminden sonra istemeyerek Konyaspor kalesinin arkasına yürüdük. Dedim ya, maksat taraftar tahrik olmasın! İlk yarıda Beşiktaş üç beş atak yapsa da gol bulamadı ve bize fotoğraf imkânı vermiş oldu. Akşam serinliğinde başlayan maçın ikinci yarısı ışıklar altında oynanacaktı. Devasa projektörler yanmış saha ışıl ışıl olmuştu. Aramızda gece çekiminin tekniğini konuşurken kale arkasına fotr şapkalı, paltolu, baston şemsiyeli bir adam geldi ve uzak noktadaki banka arkadaşıyla birlikte oturdu. Elinde makine filan da yoktu, ilginç! Neyse maç başladı fakat Beşiktaş'ın orta sahayı geçebildiği yok, fotoğraf için zorlanıyoruz. Yenikaynak kormer bayrağına doğru gidip pozisyon aldı. Çınar'da baktı ben de muhabbet yok, 18 çizgisini bırakıp yanına gitti. Derken Beşiktaş'ın bizim kaleye geleceği tuttu. Makinayı kaldırıp pozisyonu kadraya yerleştirdim ki top Zeki'ye gelince içimdeki korkunun yerini ferahlık aldı ve 'ofsayt' diye söylenerek çekmekten vazgeçtim. Fakat Zeki yine de vurmuş, Lugusic elini kaldırmış, ofsayt diye haykırıyordu. Duyan kim; hakem Etem Atasoy düdüğünü öttürüp santrayı göstermişti bile.

Olacak şey değil, "ha attık, atıyoruz" derken gölü kalemizde görmüştük. Hem de ofsayt-tan. Biraz sonra Recep Çınar geldi, "Kardeş bu nasıl gol, ofsayt yok muydu?" diyerek. "Hem de bir metre ofsaytı ama verdi işte" dedim. Söylenerek, yerine döndü. Az sonra, kale arkasındaki fötr şapkalı gizemli adam "Konyalı" diye haykırdı. Konya kalesinin de arkasındaydık ama her halimizden belli oluyordu demek Konyalılığımız.

-Buyurun, diyerek döndüm. Az önce Recep'insorduğusoruyubaşkabirversiyonlasordu:

-Golü gördün mü?

Konyalılığımız ifşa olmuştu nasılsa. Haksızlığa susmanın sırası mıydı?

-Gördüm ama bir metre ofsayt vardı, diyecek oldum.

Fakat meçhul adam benden daha keskin çaktı:

-Ne bir metresi Konyalı! Senin açın dar da ondan öyle gördün. İki metre ofsayt var, iki, diye gürlledi.

-Sen gördün, ben gördüm ama hakem görmedi, gölü verdi işte.

Belli ki doğrucu Davut'la karşı karşıyaydım:

-Vermeyip de ne yapsın? Az sonra Konya gol atarsa ne olacak? Siz Anadolu'da yakanızı boşuna yırtmayın. Bugün burada, yarın Kadıköy'de bunları hep yaşayacaksınız.

Olur şey değil, İnönü Stadının çimleri üzerinde yiğit bir ses doğrular haykırıyordu. O gün Beşiktaş o gole sığınmak zorunda kaldı. Bir daha doğru düzgün atak yapmadan, savunmada kalarak maçı 1-0 tamamladı.

Maceralı bir yolculukla Topkapı'ya varıp

biletleri aldıktan sonra gazetelerin akşam baskılarını da toplayıp yerimize oturduk. Bütün spor sayfaları Beşiktaş'ın zaferini tam sayfa veriyordu. O zamanlar her gazete kendi haberini yazdığından tekdüze haberler olmazdı. Bunun için her gazetede haberin 67.dakikasına baktım. Biri dışında hepsi "Zeki vurdu, golü attı" diyordu. Yalnızca Fotospor "Zeki ofsayt pozisyonunda vurup golü attı" demişti ama başlıkta da spotta da öne çıkarmamıştı.

Haber incelemesini bitirmiş görsel değerlendirmeye yapıyorduk. Recep Çınar Milliyetin bir fotoğrafına hayran olmuştu. Gazeteyi uzatıp, "Adamın çektiği fotoğrafa bak. Motorlu makina olunca nasıl da yakalamış" dedi. Baktım, evet çok güzel bir enstantaneydi. Namı diğer Takoz Recep insan boyu sıçrayıp topa ayak vurmak üzereyken bizim İbrahim ve Gökhan'da kadrajdaydı. Birkaç saniye düşünüp tasdik ettim:

-Evet! Güzel resim ama bu pozisyon bende de var.

İmalı imalı güldü Çınar, 'Düz makinayla sende mi çektin yani' diyerek de hayretini ifade etti.

İki gün sonra Recep Çınar telefonda'ydı. O gün sayfa süsleyengöbekteki resimigörmüştü:

-Kardeş senin fotoğraf Milliyet'ten daha güzel, diyordu.

İşte Konyaspor bir maçında Beşiktaş'a böyle yenilmişti.

Fötr şapkalı adamı mı merak ediyorsunuz? İnönü stadının hem de çimleri üzerinde olduğuna göre, Fenerbahçeli ya da Galatasaraylı olmadığı muhakkak.

Konyasporlu Sedat (merhum) ve Gökhan, Feyyaz'ın atağını durdurma çabasında.